

4.3. Удосконалення методів формування і реалізації промислової політики на регіональному рівні

Основною найважливішою метою сучасних перетворень в економічному розвитку країни є підвищення конкурентоспроможності за рахунок розвитку виробничого чинника і поліпшення соціальних показників регіонів як основи функціонування ринковокерованої держави [457, с. 250].

Саме тому забезпечити конкурентоспроможність держави можна тільки цілеспрямованими діями, котрі сприятимуть збалансованості стратегій розвитку регіонального бізнесу за допомогою створення привабливих умов для його функціонування.

Як відзначалося у п. 4.1, регіони відчувають потребу в розробці стратегій розвитку, направлених на підвищення їх конкурентоспроможності на основі нового підходу до системи управління регіональною промисловою політикою.

Практично всі регіони України сьогодні мають програми соціально-економічного розвитку, розроблені як самостійно, так і за підтримки зовнішніх консультантів [356, с. 45]. Проте слід зазначити, що цей документ має виражений декларативний характер, а не план дій. У ньому, звичайно, містяться:

- аналіз регіонального бюджету;
- аналіз ресурсів регіону;
- можливі перспективи розвитку виробничого і соціального характеру.

Подібні програми створюються для обґрунтування можливості отримання державних ресурсів на реалізацію програм регіону. До реалізації такого плану проектів/програм відносяться [355, с. 42]:

1. Національні інвестиційні програми/проекти, що направлені на загальний розвиток соціально-економічних показників за рахунок залучення стратегічних економічних суб'єктів, до числа яких входять:

- великі підприємства, що становлять основу потенціалу регіону і на даний час мають труднощі зі збереженням конкурентоспроможності через високий рівень зносу основних виробничих фондів, необхідності їх оновлення, модернізації і/або технічного переозброєння;

- привабливі економічні напрями (бізнес-проекти), що підтримуються державою: інформаційно-телекомунікаційні технології та електроніка, нові матеріали і хімічні технології, нові транспортні технології, перспективні військові технології, військова та спеціальна техніка, виробничі технології, технології живих систем, екологія та раціональне природокористування, енергозберігаючі технології тощо;

- інфраструктурні перетворення – проекти, що забезпечують розвиток і/або впливають на показники рейтингової оцінки інвестиційного потенціалу шляхом покращення основних якісних критеріїв оцінки розвитку регіону;

- соціальні проекти – націлені на надання широкого спектру послуг населенню та підвищують якість обслуговування населення.

Також це поліпшення основних показників соціальної сфери регіону (сфера охорони здоров'я, освіта, поліпшення житлових умов).

2. Виробничі проекти – конкретні виробничі проекти, що реалізуються різними бізнес-групами на промислових об'єктах.

3. Соціальні проекти – проекти ненаціонального масштабу, орієнтовані на поліпшення добробуту населення регіону і підвищення рівня обслуговування населення.

4. Інноваційні проекти – передбачається підвищення рівня науково-технічної складової рейтингу регіону. Пропонується наступна класифікація інноваційних проектів, що реалізуються на регіональному рівні:

- модернізаційний проект, тобто конструкція прототипу або базова технологія кардинально не змінюється, але має новаторську пропозицію;

- новаторський проект, коли конструкція нового виробу за зовнішніми ознаками істотним чином відрізняється від колишнього;

- випереджаючий проект, коли конструкція заснована на випереджаючих технічних рішеннях;

- піонерський, коли в інноваційному проекті з'являються кардинально нові матеріали, конструкції, технології, що виконують колишні або нові функції чи дії.

5. Екологічні проекти – сприяють виконанню комплексу заходів щодо захисту й охорони навколишнього природного середовища.

Отже, головним способом реалізації регіональної промислової політики повинні стати проекти, основним реципієнтом яких, перш за все, буде окремий регіон або/і окремий інвестор.

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

Як наголошувалося раніше, навіть детальна типологізація проектів за типовими ознаками не може відображати повної інформації про всі зміни, що відбуваються у внутрішньофірмовій системі, та не визначає загальний тип змін, які надають синергетичного ефекту.

Запропонована до використання послідовність визначення і вибору системи управління регіональною промисловою політикою складається з наступних етапів (рис 4.9):

- 1) Стратегічні аспекти формування регіональної промислової політики.
- 2) Визначення специфіки побудови регіональної промислової політики.
- 3) Вибір напрямів регіональної промислової політики.
- 4) Стратегічні зміни у регіональній промисловій політиці.
- 5) Контроль за реалізацією регіональної промислової політики із застосуванням обраної системи управління.

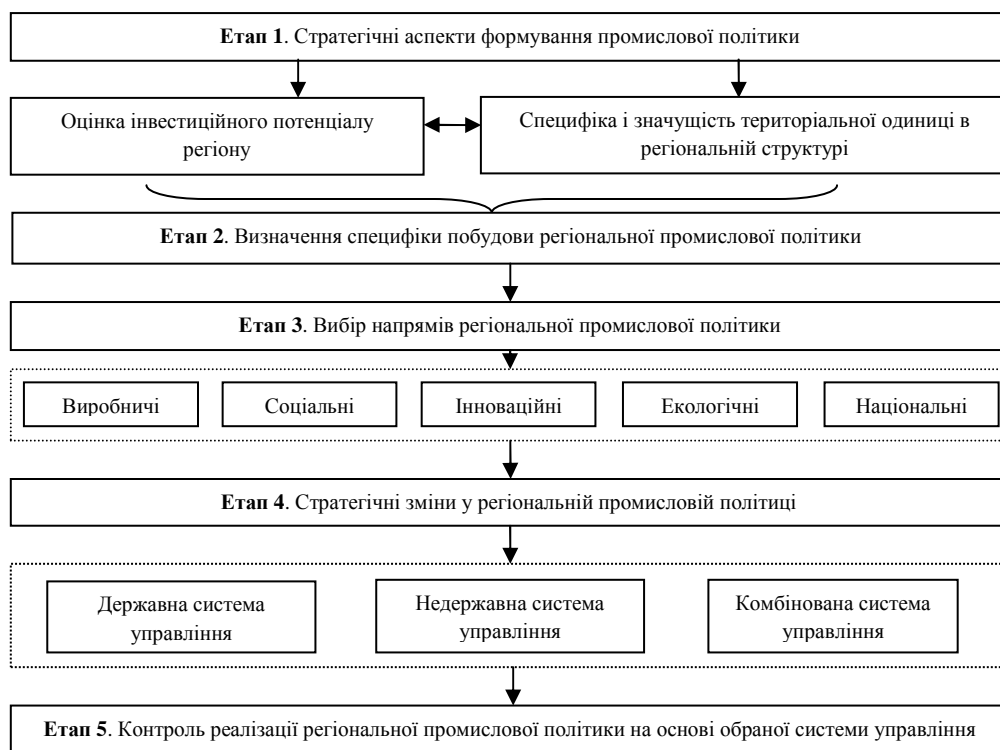

Рис. 4.9. Алгоритм побудови системи управління регіональною промисловою політикою

Етап 1 – «Стратегічні аспекти формування регіональної промислової політики» – визначає роль і місце регіону на конкретний момент у галузевому та регіональному «портфелях» держави. Також визначаються характеристики виробничих ресурсів і стратегічного потенціалу. Пріоритети розвитку регіону обумовлюються не тільки з урахуванням внутрішніх можливостей і наявних (залучених) ресурсів, але і з урахуванням його впливу на значення ряду макроекономічних показників державного рівня (індекс виробництва, ВВП, ВРП, ВРП на душу населення по відношенню до середньої в Україні тощо).

Підетап 1.1 етапу 1 «Оцінка інвестиційного потенціалу» складається з визначення складових інвестиційного потенціалу [187, с. 94]:

- 1) Врахування стратегічного аспекту формування і реалізації промислової політики регіону.

- 2) Визначення місця промислової політики регіону в «портфелі» держави.
- 3) Оцінки ресурсного потенціалу регіону і можливості його використання при побудові та реалізації регіональної промислової політики.
- 4) Визначення обсягів прогнозного залучення додаткових ресурсів у регіон для побудови і реалізації адекватної існуючим умовам і світовим стандартам інвестиційної промислової політики.

Врахування стратегічного аспекту функціонування і розвитку регіону пропонується проводити з використанням методики PEST-аналізу (P – політика, E – економіка, S – суспільство (соціум), T – технологія). Основні тенденції, що мають суттєвий вплив на систему управління регіональною промисловою політикою, представлені в табл. 4.9.

Таблиця 4.9

PEST-аналіз тенденцій, що впливають на систему управління регіональною промисловою політикою

Політика		P	Економіка	E
1	Вибори Голови обласної державної адміністрації	1	Загальна характеристика економічної ситуації (піднесення, стабілізація, спад)	
2	Вибори Обласної Ради	2	Інфляція	
3	Зміна регіонального законодавства	3	Розвиток напрямів грантів губернатора, адміністрацій відповідних територіальних одиниць	
4	Підтримка держави щодо проведення активної регіональної промислової, інвестиційної та інноваційної політик	4	Можливість пільгового кредитування суб'єктів господарювання	
5	Державний вплив на інвестиційну політику регіону	5	Міжбюджетні відносини регіону з державними органами, а також з органами місцевого самоврядування	
...		...		
	Сценарій № 1: політика		Сценарій № 1: економіка	
	Сценарій № 2: політика		Сценарій № 2: економіка	
Соціум		S	Технологія	T
1	Зміни в базових цінностях населення регіону	1	Рівень технологічного потенціалу регіону	
2	Зміни в рівні і стилі життя населення	2	Інноваційний розвиток у регіоні	
3	Екологічний чинник	3	Показники винахідливості (патенти і ліцензії)	
4	Відношення до роботи і відпочинку	4	Оцінка швидкості впровадження й адаптації нових технологій і методів управління в регіоні	
5	Відношення до освіти	5	Нові продукти	
6	Демографічні зміни	6	Технологічні зміни, що мають суттєве значення для регіону	
...		...		
	Сценарій № 1: соціум		Сценарій № 1: технологія	
	Сценарій № 1: соціум		Сценарій № 1: технологія	

Прогнозування ситуації з урахуванням стратегії розвитку регіону може проводитися як власними силами, так і за допомогою залучення фахівців [190, с. 74].

У рамках підетапу 1.1 проводиться оцінка ресурсного потенціалу регіону і можливостей його використання при побудові і реалізації регіональної промислової політики. Пропонується для визначення ресурсного регіонального промислового потенціалу проводити комплексну оцінку всіх основних чинників оцінки, а саме: виробничого (технічного і технологічного), трудового, інноваційного та інших, із використанням стратегічних методів аналізу. Для цього рекомендується використовувати SWOT-аналіз (англ. SWOT: S – сила (strength), W – слабкість (weakness), O – можливості (opportunities) і T – загрози (threats)), який є широко визнаним підходом, що дозволяє провести сумісне вивчення зовнішнього і внутрішнього середовища регіону. Застосовуючи SWOT-аналіз, вдається встановити лінії зв'язку між силою і слабкістю, які присутні у кожному регіоні і є позитивною чи негативною стороною промислової політики [261, с. 435].

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

З боку оцінки регіональної промислової привабливості пропонується наступний набір характеристик оцінки конкурентоспроможності регіону:

- виробничий потенціал (виробнича спеціалізація регіону);
- трудові ресурси (наявність працездатного населення і можливість підвищення кваліфікації, а також отримання вищої чи і спеціальної освіти в даному регіоні) та демографічний потенціал;
- геополітичні чинники;
- природно-ресурсний потенціал і політика у сфері раціонального природо-користування;
- просторова організація і містобудівна політика;
- екологічна ситуація;
- міжнародна співпраця і зовнішньоекономічні зв'язки регіону;
- соціальна сфера та її розвиток (освіта, культура, мистецтво, соціальний захист, охорона здоров'я).

Таким чином, при визначенні інвестиційної привабливості окремого регіону можна розглянути і доповнити аналіз тими складовими, які характеризують зовнішнє і внутрішнє середовище регіону.

Після того, як конкретний перелік слабких і сильних сторін регіональної інвестиційної політики, а також загроз і можливостей, складено, необхідно перейти до етапу встановлення зв'язків між ними. Для встановлення цих зв'язків складається матриця SWOT-аналізу.

Розробляючи стратегії, слід пам'ятати, що можливості і загрози можуть переходити в свої протилежності. Так невикористана можливість може стати загрозою через вплив зовнішнього середовища і макроекономічних чинників. Або, навпаки, загрози, які вдало усунені, можуть відкрити перед регіоном додаткові можливості. Для успішного аналізу середовища для проведення регіональної промислової політики методом SWOT-аналізу важливо не тільки уміти визначати і представляти перспективні та потенційні загрози і можливості, але й уміти оцінювати їх з погляду важливості і ступеня впливу на стратегію розвитку адміністративної одиниці [300, с. 168].

Для оцінки можливостей застосовується метод позиціонування кожної конкретної можливості на матриці можливостей (рис. 4.10). Схожа матриця складається для оцінки загроз (рис. 4.11).

Ті загрози, які потрапляють на поля ВР, ВК і СР, є дуже небезпечними для регіону і вимагають негайного й обов'язкового їх усунення. Пропонується вірогідність і способи реалізації потенційних загроз, а також їх можливі наслідки визначати і мінімізувати з використанням економічних методів оцінки й аналізу, таких як аналіз чутливості.

Загрози, що потрапили на поля ВВ, СК і НР, необхідно контролювати при ухваленні рішення про проведення активної інвестиційної промислової політики на рівні найвищого виконавчого органу. Вони повинні бути усунені в першорядному порядку (по можливості локалізовані).

Потенційні загрози, що знаходяться на полях НК, СВ і ВЛ, вимагають уважного й відповідального підходу до їх усунення, хоча при цьому не ставиться задача їх першорядного усунення. Причини (загрози), що потрапляють в дане поле, усуваються за допомогою ефективної політики управління при реалізації промислової політики адміністративної одиниці з використанням методів прогнозування і моделювання.

Вірогідність використання можливостей	Вплив регіональної інвестиційної політики		
	Суттєвий	Помірний	Незначний
Висока	ПОЛЕ ВС	ПОЛЕ ВП	ПОЛЕ ВН
Середня	ПОЛЕ СС	ПОЛЕ СП	ПОЛЕ СН
Низька	ПОЛЕ НС	ПОЛЕ НП	ПОЛЕ НН

Рис. 4.10. Матриця можливостей [371, с. 81]

Пельтек Л. В.

Вірогідність реалізації загрози	Можливі наслідки			
	Руйнування	Критичний стан	Важкий стан	«Легкі удари»
Висока	ПОЛЕ ВР	ПОЛЕ ВК	ПОЛЕ ВВ	ПОЛЕ ВЛ
Середня	ПОЛЕ СР	ПОЛЕ СК	ПОЛЕ СВ	ПОЛЕ СЛ
Низька	ПОЛЕ НР	ПОЛЕ НК	ПОЛЕ НВ	ПОЛЕ НЛ

Рис 4.11. Матриця загроз [371, с. 84]

Загрози, що залишилися, також не повинні випадати з поля зору при плануванні та реалізації регіональної промислової політики. Рекомендується уважно відстежувати їх розвиток за допомогою автоматизованих методів контролю і моніторингу.

Одночасно з методами вивчення загроз, можливостей, сильних та слабких сторін при проведенні регіональної промислової політики для аналізу середовища рекомендується застосовувати метод складання її профілю. Даний метод зручно застосовувати для складання профілю окремо для макрооточення, безпосереднього оточення і внутрішнього середовища промислового сектора регіону [371, с. 204].

За допомогою методу складання профілю середовища є можливість оцінити відносну значущість регіону при проведенні промислової політики, визначити, які чинники заслуговують пильної уваги, а які чинники (потенціал) – меншої уваги.

Аналіз середовища – це дуже важливий і складний процес, що вимагає уважного відстежування змін, що відбуваються в макро- і мікросередовищі, а також оцінки чинників, встановлення зв'язку між ними, зв'язків між сильними і слабкими сторонами промислового потенціалу регіону, а також можливостями і загрозами, які існують у зовнішньому середовищі [367, с. 48].

Отже, проведення регіональної промислової політики за відсутності аналізу середовища проблематичне. Тому використання методології стратегічних методів при управлінні й оцінці промислової регіональної політики найбільш цінне.

На підетапі 1.1 етапу 1 також проводиться визначення і формування обсягів прогнозного залучення додаткових ресурсів у регіон для побудови і реалізації регіональної промислової політики, адекватної умовам, що склалися. На основі аналізу перспектив розвитку промисловості моделюється можливість залучення ресурсів з економічної сфери, а також потенціалу соціальної сфери.

Підетап 1.2 етапу 1 – «Визначення значущості промислової політики регіону в «портфелі» держави». Пропонується проводити аналіз і оцінку промислового потенціалу регіону з урахуванням характеристик ресурсно-виробничих складових, систематизованих промислових зв'язків (виробничі економічні зони) і можливостей їх використання в нестабільних умовах. У результаті основними принципами й економічними закономірностями реалізації промислової політики на регіональному рівні повинні стати:

- нерозривний зв'язок між розміщенням продуктивних сил і розвитком економічно активних регіонів;
- розвиток економічно активних районів, що забезпечує раціональне використання виробничих фондів, природних і трудових ресурсів з метою підвищення продуктивності суспільної праці;
- науково обґрунтована спеціалізація економічних районів на основі суспільного розподілу праці;
- комплексний і пропорційний розвиток господарства в економічно активних районах у поєднанні з їх раціональною спеціалізацією;
- раціональна спеціалізація міжрайонних економічних зв'язків;
- нерозривний зв'язок розвитку економічних районів з територіальним розміщенням і рівнем виробництва та споживання матеріальних благ.

Отже, основними чинниками для територіального розподілу і напряму інвестиційної привабливості слід вважати:

- диференціацію природних умов;

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

- географічний розподіл природних ресурсів;
- чисельність, щільність населення і його трудовий досвід;
- економіко-географічне положення регіону.

Територіальний розподіл праці безперервно розвивається, внаслідок чого утворюються нові економічні (виробничі) райони, в яких населення спеціалізується на певних видах виробництва [191, с. 5].

Кожен економічний регіон відрізняється не тільки своєю спеціалізацією в загальноукраїнському масштабі, але й галузевою структурою господарства, пропорціями між галузями промисловості і сільського господарства. Порушення пропорцій розвитку продуктивних сил між галузями господарства в економічному районі уповільнює його розвиток і викликає нерациональні міжрайонні перевезення сировини, палива та готової продукції. Пропорційний розвиток економічних районів повинен передбачати ці особливості [254, с. 191].

У розвитку територіального розподілу праці спостерігається об'єктивна закономірність. У міру підвищення рівня розвитку продуктивних сил зростає кількість економічних районів, що виготовляють однорідну продукцію, а також збільшується питома вага виробництва цієї продукції у старих районах. Територіальний розподіл праці здійснює великий вплив на рівень продуктивності праці, особливо в добувних галузях, де відмінності в природних умовах і ресурсах виявляються найбільшою мірою.

Комплексний розвиток економічних регіонів України – оптимальне при рівні розвитку продуктивних сил поєднання галузей господарства і взаємозв'язаних підприємств в економічних районах, з метою підвищення продуктивності суспільної праці, шляхом найраціональнішого використання природних і трудових ресурсів, виробничих потужностей підприємств і транспортних засобів. Комплексний розвиток господарства економічних районів нерозривно пов'язаний з його науково обґрунтованою спеціалізацією [369, с. 385].

Таким чином, основними завданнями першого етапу формування регіональної промислової політики є:

1. Визначення пріоритетів стратегічного розвитку промисловості адміністративної одиниці.
2. Ухвалення рішення про розвиток виробничого сектора на рівні регіону і проведення економічного інвестиційного форуму.
3. Формування і розвиток соціально-економічної сфери на рівні окремого регіону.

В результаті ухвалюється рішення про напрями реалізації регіональної промислової політики, які враховують стратегічні перспективи розвитку конкретної адміністративно-територіальної одиниці.

Етап 2 – «Визначення специфіки побудови регіональної промислової політики» – конкретизує тип проекту по відношенню до територіальної одиниці.

Етап 3 – «Вибір напрямку регіональної промислової політики».

Як наголошувалося раніше, структура промислової політики регіону безпосередньо залежить від основних напрямів реалізації пріоритетних стратегічних і тактичних проектів. Ініціаторами можуть виступати як регіональні органи управління, так і державні органи, що здійснюють координацію та контроль за виробничою сферою в країні. Як наведено раніше, при реалізації регіональної промислової політики необхідно виділяти наступні проекти: виробничі, соціальні, інноваційні, екологічні, національні. Можлива паралельна реалізація декількох проектів, які відрізнятимуться і за типом, і за тривалістю. При цьому досягається ефект взаємної ресурсної підтримки цих проектів, а при правильній побудові графіка їх реалізації – синергетичний ефект.

Основні характеристики проектів, що реалізуються в рамках промислової програми регіонів, представлені в табл. 4.10.

Основні характеристики проектів, що реалізуються в рамках промислової стратегії регіонів

Типи проектів	Характеристика
Виробничі	Наявність виробничо-ресурсного потенціалу адміністративної одиниці і розвинена інфраструктура регіону
Соціальні	Орієнтовані для поліпшення рівня добробуту регіону. Рекомендується проводити для всіх адміністративних одиниць
Інноваційні	В даний час створюються регіональні кластери, ключовим орієнтиром розвитку яких є створення і розробка конкурентоздатної продукції/товарів
Екологічні	Рекомендуються при зональному промислового розвитку, де рівень зосередження виробничих сил різноманітний: хімічні, металургійні, підприємства будівельної галузі та інші гіганти економіки регіону
Національні	Передбачається використання всіма регіонами в рамках проведення адміністративної реформи

Пріоритетність виконання соціально-економічних програм визначається за допомогою модифікованого методу оцінки «національний ромб» із застосуванням стратегічного аналізу для визначення способів управління регіональною промисловою політикою (що було детально представлено в п. 4.1).

Таким чином, обґрунтований вибір регіонального інвестиційно-інноваційно спрямованого проекту розвитку промисловості регіону є переходом до виконання етапу 4.

Етап 4 – «Стратегічні зміни у регіональній промисловій політиці». На даному етапі визначаються особливості управління під час реалізації регіональної промислової політики із застосуванням при цьому нових механізмів системи управління (державних, недержавних, комбінованих), а також основних принципів адміністративного розділення функцій управління і делегування повноважень. Стратегічні зміни в регіональній промисловій політиці рекомендовано проводити, орієнтуючись на потенціал адміністративно-територіальної одиниці і перспективи її розвитку.

Етап 5 – «Контроль за реалізацією регіональної промислової політики із застосуванням обраної системи управління».

Визначення виду контролю здійснюється на основі обраної системи управління, що представлено в табл. 4.11.

Таблиця 4.11

Визначення виду контролю при реалізації регіональної промислової політики

Система управління промисловою політикою	Ланка управління	Вид контролю
Державне управління	Державний рівень	Стратегічний контроль
	Регіональний рівень	Управління за етапами
	Місцевий рівень	Управління витратами
Недержавне управління	Зацікавлені особи	Самостійне визначення і вибір виду контролю
	Аутсорсинг	Моніторинг процесу, а також управління за етапами
Комбіноване управління	Пайове поєднання державного і приватного управління	Залежить від рівня розподілу між системами управління державною і/або недержавною, в цьому випадку домінуюча сторона залишає за собою ключове право

Контроль – управлінська діяльність, задачею якої є кількісна і якісна оцінка результатів роботи організації. Головні інструменти виконання даної функції: спостереження, перевірка всіх видів діяльності, облік і аналіз [458, с. 112].

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

У загальному процесі управління контроль виступає як елемент зворотного зв'язку, оскільки за його даними здійснюється корегування раніше ухвалених рішень, планів, норм і нормативів. Ефективно поставлений контроль повинен бути стратегічно зорієнтованим, своєчасним і простим.

Контроль починається з формулювання місії організації, визначення її цілей, структури [476, с. 69].

Основними видами контролю є: попередній, поточний та кінцевий [450, с. 131].

Попередній контроль здійснюється на стадії розробки промислових планів і формування організаційної структури реалізації проекту. Контролюється точність виконання певних правил, процедур, інструкцій щодо розробки планів, формування структури організації.

Об'єктами попереднього контролю є:

1. Трудові ресурси регіону.
2. Матеріальні ресурси регіону, включаючи вибір постачальників, споживачів, перевірку закупівель продукції на її відповідність вимогам за якістю, створення запасів.
3. Фінансові ресурси регіону (регіональний бюджет).
4. Чинник часу.

Поточний контроль включає перевірку системою управління результатів роботи його безпосередніх підлеглих. Головна задача такого контролю – своєчасне виявлення відхилень фактичного стану від планового (абсолютні і відносні значення) і забезпечення зворотного зв'язку.

При завершальному контролі зворотний зв'язок використовується після виконання робіт. Інформація, що одержана в ході кінцевого контролю, використовується в майбутніх періодах – при виникненні схожих ситуацій. Розв'язання нових задач необхідно здійснювати, враховуючи вже накопичений досвід.

Істотним елементом контролю є встановлення стандартів (або баз порівняння). Основна вимога до стандартів – їх визначеність за величиною (рівнем) і часом. При тривалому процесі стандарти доцільно встановлювати з розподілом за тимчасовими періодами [396, с. 47]. Для промислової політики регіону стандартами реалізації є Концепція державної регіональної політики, Державна програма розвитку промисловості та Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості. На підставі даних документів здійснюється розробка плану заходів щодо реалізації промислової політики на рівні регіону.

Ефективність контролю повинна бути визначена як відношення ефекту (результату) контролю до витрат на його проведення.

Таким чином, при реалізації регіональної промислової політики:

– державна система управління використовує стратегічний контроль на державному рівні, який координує реалізацію промислової політики в регіонах, виходячи з державної промислової політики;

– регіональне державне управління використовує контроль на основі принципу «управління за рівнями», тобто контроль за основними «ключовими» позиціями, компетентними органами, до функціональних обов'язків яких входить відповідна діяльність;

– місцевий рівень управління, перш за все, обирає такий вид контролю, як управління витратами (під витратами прийнято розуміти більш широке поняття: показники часу, ресурси (вартості), результати тощо).

У разі реалізації схеми недержавного управління зацікавленими особами обираються самостійні форми і види контролю, які вони вважають найдоцільнішими і найбільш ефективними при реалізації промислової політики на рівні регіону.

Під час реалізації схем аутсорсингу здійснюється моніторинг бізнес-процесів, в основі якого покладена оцінка коректності і послідовності виконання програм/проектів розвитку промисловості регіону.

Отже, загальна схема управління регіональною промисловою політикою припускає поступове проходження одноманітних основних етапів аналізу і оцінки, які формують комплексне уявлення про необхідність і доцільність проведення промислової політики, а також носять стратегічний характер по відношенню до розвитку окремого регіону.

Стратегічні пріоритети України у сфері управління промисловою політикою можна виразити емким кількісним показником – «подвоєння ВВП за 10-12 років». Це вимагає термінового переходу від політики вирівнювання соціально-економічного розвитку територій до політики поляризованого розвитку, тобто до визначення і підтримки регіонів – «локомотивів зростання». Концентрація зусиль у рамках окремих регіонів дозволяє одержати ефект масштабу і ефект агломерації, які створюють сили внутрішнього саморозвитку в «полюсах» («локомотивах») зростання. Правильний вибір полюсів у країні забезпечує з часом і підйом навколишніх регіонів. Принцип поляризованого розвитку ефективний тільки тоді, коли на території країни з'являється мережа полюсів зростання різного рівня (міжнародного, державного, регіонального) [422, с. 48].

Регіон необхідно вважати «локомотивом», якщо він відповідає наступним умовам:

- у регіоні спостерігається стійка тенденція до зростання пасажиро- і вантажопотоку;
- існує наявність науково-освітнього центру світового або державного значення;
- у регіоні (міської агломерації) сформована стратегічна ініціатива, що має значення для всієї країни;
- регіон повинен мати високий науково-технічний, інтелектуальний, кадровий і соціально-економічний потенціал;
- регіон уже здійснює вагомий внесок у приріст ВВП країни;
- у регіоні існує або може скластися стратегічне партнерство влади, цивільного суспільства і бізнесу;
- у найближчі 10-12 років регіон може стати «девелопером» для сусідніх територій.

Специфіка геостратегічного положення України вимагає, щоб при визначенні опорних регіонів враховувалися не тільки економічні й геоелектронічні чинники, але і чинник національної безпеки.

Саме сукупність регіонів – «локомотивів зростання» – повинна скласти нову каркасну структуру просторової організації України. Дана структура може бути утворена не тільки адміністративно, але і позаадміністративно (містами і міською агломерацією, що зв'язана спільним господарським і соціальним життям, має загальну систему транспортних комунікацій).

Отже, структурний розподіл функціональних повноважень регіональних органів виконавчої влади повинен ґрунтуватися на схемі визначення початкових і контрольних точок, а також джерел і обсягів фінансування з визначенням, перш за все, зобов'язань державного бюджету, який повинен забезпечувати пайову допомогу промислового розвитку регіону з використанням механізмів прямого інвестування.

Особливість реалізації регіональної промислової політики в Запорізькій області полягає у формуванні ряду соціально-економічних проектів. Запорізька область відноситься до монофункціональних регіонів. Монофункціональні регіони найуразливіші при зміні економічних умов. А інвестиції в Україні поки що надходять переважно до у великих корпорацій сировинних галузей, у великі ринки, але не в потенційно конкурентоздатні територіально-виробничі кластери [262, с. 118]. Отже, при явних індустріальних позитивних зрушеннях спостерігається відсутність стримуючих розвиток чинників організаційно-економічного характеру:

- відсутні галузеві пріоритети в розвитку промислового комплексу (як і раніше, навіть на регіональному рівні присутні галузі-донори і галузі-реципієнти);
- ігнорується весь спектр умов створення територіально-виробничих кластерів, що забезпечують стратегічний розвиток не тільки окремої адміністративно-територіальної одиниці, але і всього регіону в цілому;

Розвиток регіональної промислової політики держави: теорія, методологія, механізми

– характеристики соціальних явищ у регіоні, аналогічні до загальнодержавних явищ, свідчать про несприятливу соціально-демографічну ситуацію: відмічається погіршення якості процесів відтворення людського капіталу, низький рівень мобільності потенційних людських ресурсів, дестабілізація якості життя населення тощо;

– характеристики власних інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання край низькі, а центральна територіальна розташованість сприяє «дороговизні» залучення інвестицій в основний капітал навіть для підприємств галузей-донорів.

Проте наявні і позитивні оцінки організаційно-економічного забезпечення промислової політики Запорізької області. Відбувається підтримка здійснюваної регіональної промислової політики з боку органів влади. Основними законодавчими актами регіону визначені основні цілі і задачі реалізації промислової політики в регіоні, а саме [205, с. 30]:

1. Збереження і розвиток науково-технічного і промислового потенціалу області, збереження високого ступеня економічної незалежності регіону.

2. Створення пріоритету місцевих виробників.

3. Оптимізація структури промисловості регіону, стимулювання виробництва конкурентноздатної продукції, впровадження наукоємких, ресурсозберігаючих, імпортозаміщуючих технологій, що відповідають світовим стандартам.

4. Інтеграція промисловості регіону в систему міжнародного розподілу праці на рівноправних і взаємовигідних умовах.

5. Випереджаючий розвиток науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

6. Попередження і пом'якшення наслідків фінансово-економічних криз.

7. Забезпечення зайнятості і зростання добробуту населення, розвитку соціальної сфери регіону.

8. Впровадження заходів, що забезпечують безпечні умови праці і екологічну безпеку промислової діяльності тощо.

Реалізація управління промисловою політикою на рівні регіону здійснюється на основі структурно-організаційного розподілу прав і повноважень між органами та службами відповідно до середньострокової програми соціально-економічного розвитку Запорізької області на 2008-2011 роки. Результати аналізу змісту організаційного забезпечення промислової політики на регіональному і місцевому рівнях з боку виконавчих органів влади Запорізької області представлено в табл. 4.12.

Таблиця 4.12

Організаційне забезпечення регіональної промислової політики виконавчими органами влади Запорізької області

Система управління регіональною промисловою політикою	Виконавчі органи влади, що координують промисловий регіональний розвиток
Державне управління	Виконавча влада в особі представників керівництва обласною державною адміністрацією, головного управління економікою обласної державної адміністрації, головного управління промислового розвитку та розвитку інфраструктури обласної державної адміністрації, мера, головного економічного управління Запорізької міської влади, управління розвитку підприємництва, торгівлі та послуг Запорізької міської влади
Недержавне управління	За участю зацікавлених осіб представниками підприємств-гігантів (директор, заступник директора), що забезпечують стратегічний розвиток виробничого сектора і контролюються органами державної виконавчої влади на державному чи регіональному рівнях. Система аутсорсингу виконує реалізацію регіональної промислової політики за участю провідних представників консалтингових агенцій, навчально-консультативних центрів, а також досвідчених фахівців з боку суб'єктів господарювання
Комбіноване управління	Індивідуальний вибір представників виконавчої влади, враховуючи їх участь у розвитку виробничого потенціалу регіону

Як бачимо, реалізація промислової політики виконавчими регіональними органами заснована на використанні інфраструктурного підходу, що враховує систему мережових відносин і припускає рух і обробку потоку інформації, що є початковою для вищої ланки управління промисловою політикою (рис. 4.12).

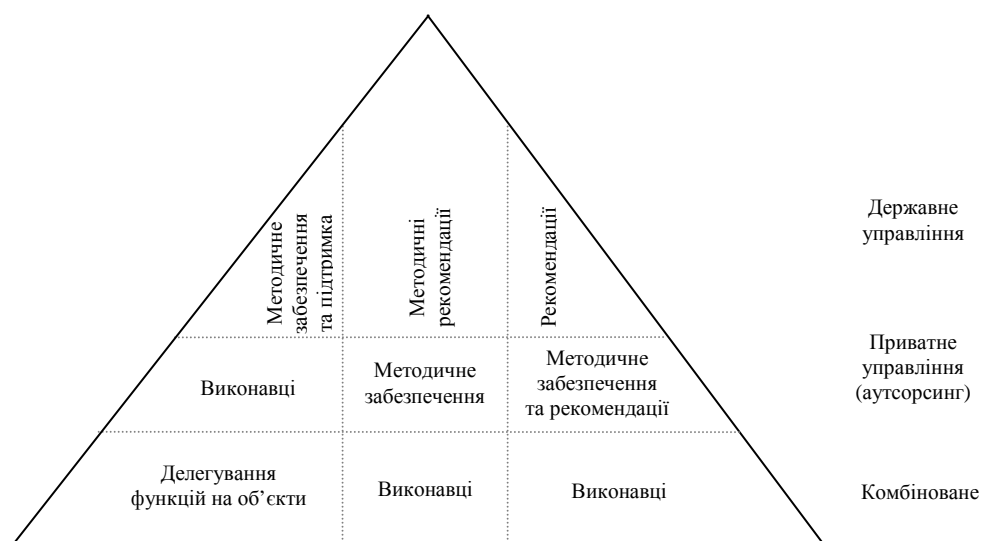

Рис. 4.12. Система управління промисловою політикою Запорізької області

Децентралізація основних функцій з управління і реалізації промислової політики та передачі її основних складових на рівень виконавчих органів влади Запорізької області змінює основи їх функціонування, а також стратегічні і тактичні пріоритети. Це відображається в горизонтальних зв'язках між адміністративно-територіальними одиницями регіону, їх виконавчими органами влади, а також суб'єктами господарювання. В зв'язку з цим основним принципом організаційно-економічного забезпечення побудови і реалізації промислової політики на рівні Запорізької області є узгодження і врахування інтересів усіх рівнів управління промисловою політикою:

- державного рівня – зацікавленість полягає в забезпеченні цілісності і перспективності регіонального та галузевого портфеля при реалізації принципів ринкового управління промисловою політикою для забезпечення глобальних конкурентних переваг [293, с. 95];
- регіонального рівня – зацікавленість полягає в забезпеченні цілісності розвитку промислового сектора в регіоні, внаслідок чого досягається ефект з формування стійкого і збалансованого потенціалу розвитку регіону [406, с. 30];
- місцевого рівня – зацікавленість полягає в забезпеченні балансу промислової і соціально-економічної політики регіону для вирішення завдань, що стоять перед виконавчими органами влади місцевого рівня [218, с. 37];
- рівня окремого суб'єкта господарювання – зацікавленість полягає в отриманні позитивних результатів від основних напрямів діяльності, а також отриманні додаткових переваг у результаті взаємодії з місцевими органами влади [411, с. 285].

Таким чином, визначеність з приводу набору функцій головних суб'єктів управління промисловою політикою в регіоні (органів регіональної влади) і додаткових суб'єктів управління дає можливість організаційно-економічно закріпити взаємні інтереси всіх суб'єктів управління: органів регіональної і місцевої влади (як медіарівень) та промислових підприємства, їх асоціацій або фокус-груп (як мікрорівень) (табл. 4.13).

**Розвиток регіональної промислової політики держави:
теорія, методологія, механізми**

Таблиця 4.13

**Взаємодія суб'єктів управління регіональною промисловою політикою в
Запорізькій області**

Інтереси промислових підприємств	Основні групи заходів	Функції органів регіональної влади у забезпеченні інтересів промислового підприємства
Цілісність у просторі функцій підприємства (повнота та ефективність реалізацій)	Організація системи комплексного стратегічного планування. Створення відтворювальних інноваційних структур на підприємстві	Допомога при формуванні проектних структур і асоціації з розвитку бізнесу. Реалізація схем виробничого або ІТ-аутсорсингу
Цілісність підприємства в просторі інтересів виконуючих суб'єктів (консолідація інтересів)	Підвищення відповідальності мажоритарних акціонерів і генерального директора за результативність роботи підприємства. Захист інтересів міноритарних акціонерів. Урахування інтересів працівників середнього рівня менеджменту та трудового колективу в системі прийняття рішень. Модернізація системи атестації та кар'єрного зростання працівників підприємства	Реалізація схем аутсорсингу (різні види) та їх координація. Формування сприятливих умов при взаємодії з основними групами контактних аудиторій
Цілісність управління підприємством	Впровадження системи стратегічного управління підприємством на базі стратегічного планування, прогнозу, моніторингу	Формування проектних комбінованих структур. Реалізація схем ІТ-аутсорсингу і координація
Цілісність функціонування підприємства у часі	Організація системи комплексного перспективного та поточного планування. Координація перспективних планів з партнерами і конкурентами	Методична допомога при визначенні зовнішніх (статичних) обмежень розвитку в конкурентному середовищі
Взаємовідношення підприємств як цілісних систем (цілісність ринково-інтеграційного середовища)	Посилення інтеграційної діяльності, створення гнучких інформаційно-координуючих структур. Підвищення відповідальності новостворених підприємств. Стабілізація мережі вузлових промислових підприємств	Методична та організаційна допомога у створенні асоціацій промислових структур. Формування проектних комбінованих структур

Після узагальнення наведених позицій реалізації промислової політики на регіональному і місцевому рівнях була доведена необхідність розробки єдиного підходу до управління нею на основі існуючих стратегічних оцінок розвитку регіону, його характеристик інвестиційного потенціалу, а також напрямів соціально-економічної стратегії.